

In de roos van de casus

Samen casuïstiek oplossen

Interprofessioneel
samenwerken

SAMEN VOOR RYAN

Hoe we samenwerken, en wat wel of niet werkt

Door goed samen te werken ontstaat niet alleen betere ondersteuning nu, maar ook meer veerkracht voor later. Juist in de samenwerking gebeurt veel. Interactie tussen professionals, ouders en het kind bepaalt mede de kwaliteit van de ondersteuning. Daarom is het belangrijk om stil te staan bij hoe we samenwerken en wat daarin wel of niet werkt.

Praktisch aan de slag met casuïstiek

In deze gids gaan we praktisch aan de slag met casuïstiek. Op casusniveau werk je samen aan één plan of rond één vraagstuk, gericht op de situatie van een kind. Dit kan gaan over school, thuis of vrije tijd.

De Roos van Leary is een krachtig hulpmiddel. Het maakt interactiepatronen zichtbaar, helpt bij reflectie en geeft richting aan verandering – in denken én doen. We verkennen hoe de Roos van Leary helpt om samen te reflecteren op gedrag, samenwerking en professionele keuzes. Dit draagt bij aan betere afstemming, meer begrip en duurzame ondersteuning voor het kind.

Deze gids sluit aan op de gids ‘Wat weten we samen, hoe deskundig zijn wij?’

Preventief

Je stemt af op wat er speelt in de leefwereld van kinderen en jongeren en denkt samen na over een passend aanbod of een passende context.

Behandeling van een casus kan ook leiden tot preventie voor de toekomst.

Op casusniveau

Je werkt samen vanuit één plan of vraagstuk om de situatie van een individueel kind te verbeteren of om extra ondersteuning te regelen. Dit kan gaan over school, thuis of vrije tijd. Het is belangrijk om ouders en kind vanaf het begin intensief te betrekken.

Achtergrond

Waarom werken met een casus

Er zijn veel manieren om naar casuïstiek te kijken, en dit te bespreken. In IPS blijven we de vraag van het kind en zijn gezin centraal stellen. Het antwoord kan van professionals komen.

Intervisie is een manier van leren met collega's, waarbij je samen terugkijkt op situaties uit je werk om daar wijzer van te worden (van Doorn & Lingsma, 2012).

Een concrete casus – **een echte werksituatie** – vormt hierbij altijd het vertrekpunt. Het gaat vaak om situaties waarin ethische vragen, spanningen of de invloed van je eigen handelen een rol spelen (Bellersen & Kohlmann, 2009).

Door samen te reflecteren op zo'n situatie, krijg je inzicht en kun je tot actie komen. **Het doel is niet om snel een oplossing te vinden, maar om samen te leren en jezelf als professional te versterken.**

Jezelf beter leren kennen en versterken

Als professional zijn we een middel, nooit het doel. Belangrijk is dan ook dat wij onszelf – als professional en ook als mens – goed kennen. Zo kunnen we ons, op professionele wijze, als dat middel inzetten.

In samenwerking, relaties en contact komt echter ook **onze eigen persoonlijkheid** om de hoek kijken. Soms omdat we gevoelig zijn voor de manier waarop de ander het contact met ons aangaat. Die ander kan een professional zijn, maar ook een kind of ouder. Het kan daarom helpend zijn om **onzelf – in dat contact met de ander – te leren kennen.**

Hoe reageren wij – in ons gedrag, onze woorden en onze houding? Hoe kijk je, of maak je contact? Ga je snel boven de ander staan, of schrik je en reageer je teruggetrokken?

Interactie: gedrag roept gedrag op

Interactie gaat over wat er in gedrag afspeelt tussen twee mensen. **Gedrag van de een roept gedrag op van de ander.** In ons gedrag zijn wij elkaar continu – bewust en onbewust – aan het beïnvloeden. Dit doen we om ons veilig te voelen in de context waarin we ons op dat moment bevinden. Interactie is continu in beweging, en als we er last van krijgen kan het soms 'knellen'.

Gedrag herkennen

Het interactiemodel 'De Roos van Leary' helpt ons te leren hoe interactie werkt, en wat we kunnen doen als we er last van krijgen.

Hoe gedrag van de ander op jou overkomt, kun je plaatsen in de Roos. Deze laat zien **hoe gedrag van mensen elkaar beïnvloedt**, en in **welk gedragspatroon** je samen terecht bent gekomen – bijvoorbeeld: als de één dominant doet, trekt de ander zich terug. Of als iemand meewerkend is, wordt jij dat vaak ook.

Gedrag aanpassen

Wil je een vastgelopen patroon doorbreken, dan kun je de **interactiesleutel inzetten om anders te reageren** dan je automatisch zou doen. Dit noemen we ook wel horizontaal interveniëren of oversteken.

Stelt iemand zich bijvoorbeeld sturend of dominant op? Dan kun je ervoor kiezen om niet terughoudend te reageren, maar juist op een gelijkwaardige manier de verbinding te zoeken – door bijvoorbeeld open vragen te stellen of samenwerking voor te stellen.

Zo geef je een ander signaal af, en **nodig je de ander uit om zijn of haar gedrag aan te passen.**

Gedrag

Gedrag roept gedrag op, en zo kunnen we 4 interactieparen onderscheiden, die op een natuurlijke manier tot stand komen. Door ze te herkennen maak je interactie enigszins voorspelbaar.

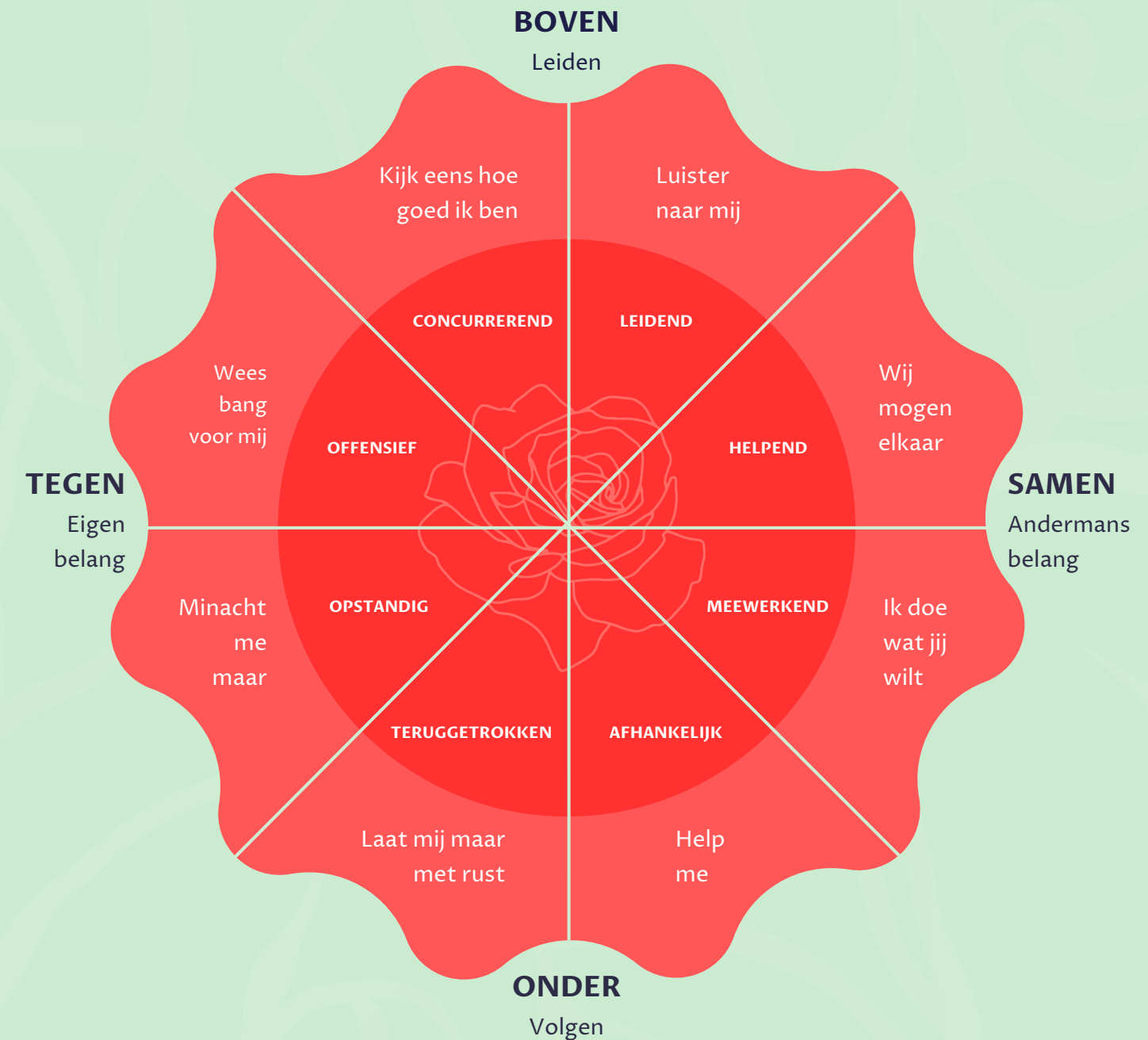
De 4 natuurlijke interactieparen

Aanval en verdediging
Meningsverschillen
Pittige discussies, debat

Opdracht geven en gehoorzamen
Bevelstructuur
Taakgerichtheid

Leiden en volgen
Betrokken
Initiatieven nemen en opvolgen

Harmonie
Luisteren en vragen
Goede sfeer
Dialogoog

Complexe vraagstukken

Juist in complexe vraagstukken komt interactie vaak in een knellend patroon terecht. Met de Roos van Leary kun je samen ontdekken om welke patronen het gaat. Door casuïstiek met deze werkvorm te bespreken, neem je de interactie onder de loep en ontdek je hoe en waar jijzelf invloed kan uitoefenen.

Verdieping

Het is slim om je in te lezen in de Roos van Leary voordat je deze werkvorm gebruikt.

Sjaak Vane schreef het boek "Werken met de Roos van Leary". Er is ook een prachtige toolkit met een vloerkleed en kaartjes. Je kunt deze toolkit bij sommige bibliotheken lenen.

Achtergrond

De 8 gedragingen

Leidend

Uitgangspunt: Leiding/verantwoordelijkheid nemen, indruk maken.

Uitstraling: Luister naar mij, ik weet het!

Gedrag: Initiatief nemen, knopen doorhakken, beslissen.

Teruggetrokken

Uitgangspunt: Geen verantwoordelijkheid/leiding nemen, terugtrekken.

Uitstraling: Laat me met rust!

Gedrag: Roddelen, doen alsof er niets aan de hand is, cognitieve dissonantie, te bescheiden.

Meewerkend

Uitgangspunt: Ondersteunend, verleidend.

Uitstraling: Ik doe wat jij wil.

Gedrag: Actief luisteren, gericht vragen stellen, erkenning geven, verheerlijken.

Opstandig

Uitgangspunt: Kritiek leveren, passieve agressie.

Uitstraling: Je mag me niet.

Gedrag: Verdedigen, klagen, zeuren, cynisme en mopperen.

Helpend

Uitgangspunt: Verzorgen, harmonie creëren.

Uitstraling: Wij mogen elkaar.

Gedrag: Sfeer scheppen, aanmoedigen, instemmen.

Offensief

Uitgangspunt: Angst inboezemen.

Uitstraling: Wees bang voor mij.

Gedrag: Streng, hard, kritiek leveren, beschuldigen, schelden, dreigen.

Afhankelijk

Uitgangspunt: Passief luisteren.

Uitstraling: Help!

Gedrag: Niets alleen kunnen doen, goedkeuring vragen, de ander bewonderen maar zelf niets doen.

Concurrerend

Uitgangspunt: Ik eerst.

Uitstraling: Kijk mij eens goed zijn.

Gedrag: Opdrachten geven, regels en normen stellen, oordelen.

(Ver)werkvorm

Casuïstiek met de Roos van Leary

We spreken casuïstiek door, met de Roos van Leary als werkvorm. **Hoe** doe jij het, welk **gedrag** laat je zien, welk **gevoel** geeft je dat, welke **gevolgen** zie je, wat had je **gewenst**?

1. Bereid je verhaal voor

- Kies een werksituatie waarin je twijfelde over wat in die situatie het juiste was om te doen.
- Neem even de tijd om een concreet voorbeeld of kort verhaal erbij te bedenken.

2. Luister naar het verhaal en analyseer

- Welke lastige situaties kom je tegen?
- Hoe ga je met die situaties om?
- Wat zou er gebeuren als je anders reageert/ oversteekt in de roos?

Persoon A: Gebruik de **Roos van Leary** om helder te krijgen wat er tussen jullie gebeurt.

Persoon B: Gebruik de **voorbeeldvragen** om door te vragen, en zicht te krijgen op de onderliggende overtuigingen.

3. Kijk samen terug op het gesprek:

- Wat is er makkelijk of moeilijk in de dialoog?
- Hoeveel ruimte was er voor het professionele dilemma?
- Wat was waardevol? Waarom?
- Zijn er nieuwe inzichten die je hebt opgedaan?

4. Wat neem je mee?

- Hoofd – Wat heeft je aan het denken gezet?
- Hart – Wat raakte je of gaf betekenis?
- Handen – Wat ga je concreet anders doen in de praktijk?
- Vooruitblik – Welke vragen of thema's wil je volgende keer verder onderzoeken?

Voorbeeldvragen

WAT DEED DE
INBRENGER?
(gedrag)

WAT WAS ER MET HEM
OF HAAR AAN DE HAND?
(indruk)

WELK GEVOEL
RIEP DAT BIJ JE OP?
(effect)

Of, met de 4 G's:

WAT DEED
DE INBRENGER?
(gedrag)

WELK GEVOEL
RIEP DAT BIJ JE OP?
(gevoel)

WELK GEVOLG
HAD DAT?
(gevolg)

WAT ZOU JE VOORTAAN
VAN HEM OF HAAR WILLEN?
(gewenst)

Evaluatie

Vanuit welk vak vertrek jij het liefst?

Vorbereiding

Zorg dat de Roos van Leary zichtbaar is in de ruimte (bijvoorbeeld geprint op A3, op een flap-over getekend, of met tape op de vloer. Zorg voor post-its en pennen of stiften.

Stap 1

Elke deelnemer kijkt naar de Roos van Leary en beantwoordt voor zichzelf de vraag: Vanuit welk vakje van de Roos vertrek jij straks het liefst terug de praktijk in? En waarom juist daar?

Stap 2

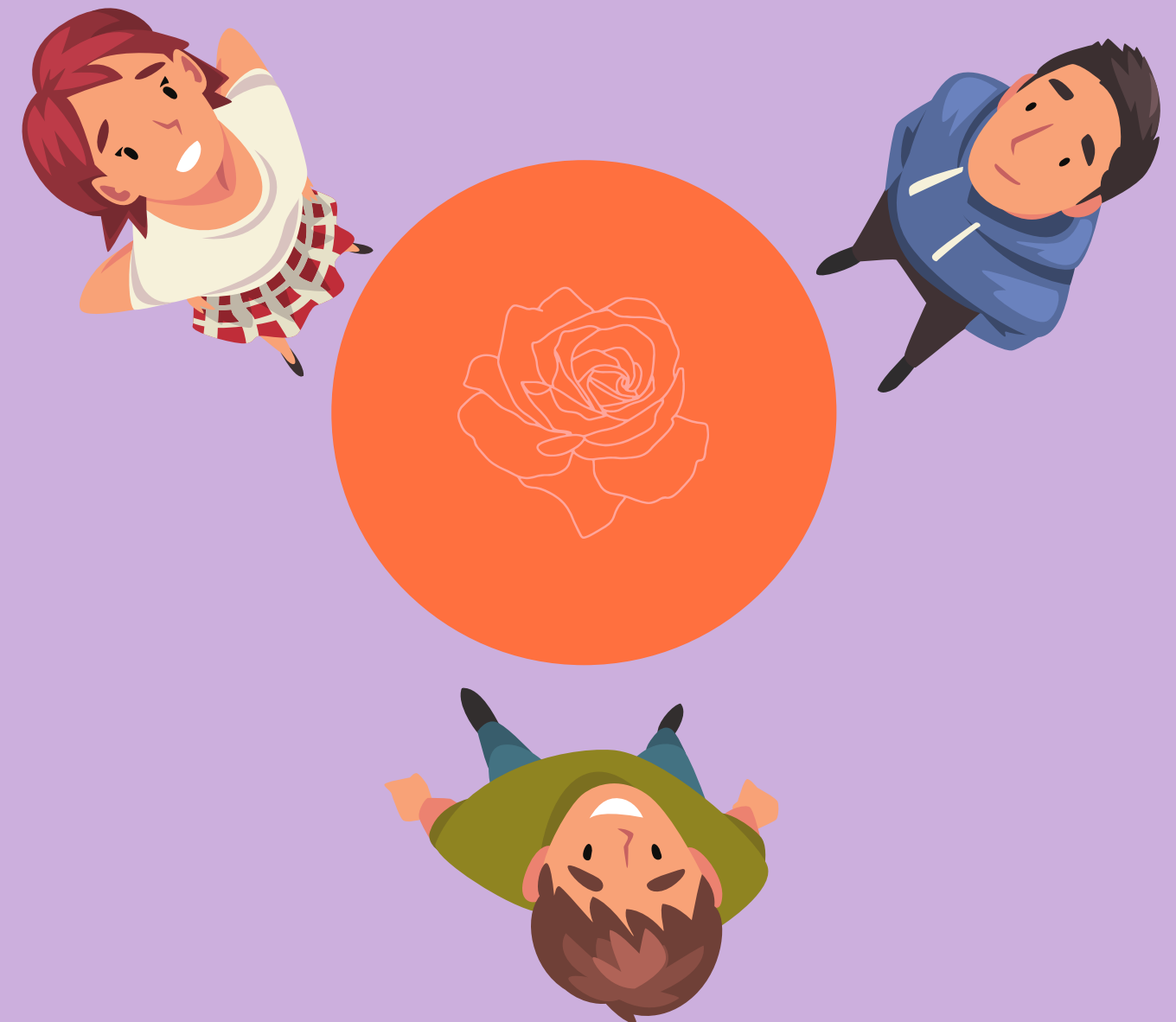
Schrijf je antwoord of een korte reflectie op een post-it en plak deze in of bij het gekozen vakje op de Roos. Als je met een vloerversie werkt: ga letterlijk bij het vakje staan dat het beste bij jouw antwoord past.

Stap 3

Nodig enkele deelnemers uit om kort toe te lichten waarom zij voor dit vakje kozen. Wat nemen ze mee? Wat willen ze versterken?

Klaar voor een volgende stap?

De volgende gids staat in het teken van reflectie: Groeien door te verdiepen.

In de roos van de casus, samen casuïstiek oplossen

door Petra Bleijenburg en Ingrid Pouw-Gortemaker

is onderdeel van de uitgave Interprofessioneel Samenwerken
van het project De Steenwijkerlandse Academie.

© 2025 Samen voor Ryan. Alle rechten voorbehouden.
Ontwerp Margriet Milinovský

SAMEN VOOR RYAN